

Ryhmäpäällikkö Jyrki Laitinen

18.11.2022

SYKE/2022/2026

Sosiaali- ja terveysministeriö

Viite: Lausuntopyyntö 18.10.2022

Lausunto asetusmuutoksista juomavesidirektiivin täytäntöönpanemiseksi

Suomen ympäristökeskuksen kirjallinen asiantuntijalausunto

Suomen ympäristökeskus (SYKE) kiittää mahdollisuudesta lausua sosiaali- ja terveysministeriölle asetusmuutoksista juomavesidirektiivin täytäntöönpanemiseksi.

YLEISET HUOMIOT

Asetusehdotus liittyy hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 196/2022 vp). Hallituksen esityksellä ehdotetaan täytäntöön pantavaksi ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta uudelleenlaadittuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (EU) 2020/2184 (jäljempänä juomavesidirektiivi).

SYKE pitää ehdotettuja asetusmuutoksia hyvin valmisteltuina ja niiden sisältöä tärkeänä, jotta periaatteet oikean tiedon hallinnassa ja jakamisessa toteutuisivat. SYKEN näkemyksissä painottuu tiedon oikeellisuuden ja tietoturvallisuuden näkökulmat juomavesidirektiivin täytäntöönpanossa.

LAUSUNTO LUONNOKSESTA VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI TERVEYDENSUOJELUASETUKSEN (1280/1994) MUUTTAMISESTA

Pykälässä 45 säädetään: ”Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen on laadittava 10 c §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu tietokokonaisuus 12 päivään heinäkuuta 2027 mennessä. Suomen ympäristökeskuksen on tuotettava tietokokonaisuus vesihuoltolain 15 §:ssä säädettyä tarkoitusta varten 30 päivään huhtikuuta 2027 mennessä.” Tässä kohdassa jää epäselväksi, mikä on tuo tietokokonaisuus, joka Suomen ympäristökeskuksen on tuotettava, ja miten se suhtautuu vesihuoltolain 15 §:ssä säädettyihin ympäristönsuojelun tietojärjestelmään toimitettaviin sijainti- ja ominaisuustietoihin.

Juomavesidirektiivin 18 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on laadittava direktiivin täytäntöönpanon seuranta varten kansallisia tietokokonaisuuksia, joihin EU:n komissiolla, Euroopan ympäristökeskuksella ja Euroopan tautienehkäisy- ja valvontakeskuksella on pääsy tietojärjestelmien rajapintojen kautta. Rajapinta esitetään rakennettavaksi Vati-tietojärjestelmän ylläpitäjänä toimivan Ruokaviraston palvelimille, joista edellä mainituille EU:n toimielimille avataan yhteys.

Ehdotuksen mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella olisi kokonaisvastuu direktiivin tietokokonaisuuksien koostamisesta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos kokoaisi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan koskevat tiedot pääsääntöisesti Vati-tietojärjestelmän tietokannoista. Suomen ympäristökeskus loisi rajapinnan Suomen ympäristökeskuksen ja Ruokaviraston palvelimien välille, jonka avulla välitettäisiin ELY-keskuksen tallentamia tietoja ympäristönsuojelun tietojärjestelmästä sekä vesihuoltolaitosten tallentamia tietoja VEETI-tietojärjestelmästä. Valviran puolestaan tulisi varmistaa omalta osaltaan, että tietokokonaisuudet ovat EU:n toimielinten käytettävissä.

Pintaveden ja tekopohjaveden vedenottopisteiden osalta vesihuoltolaitos tallentaa nykyisellään näiden sijaintitiedot VEETI-tietojärjestelmään. Tietojärjestelmien rakenteen vuoksi Suomen ympäristökeskuksen tulisi

lisätä pintaveden ja tekopohjaveden ottopaikkojen tiedot VEETI-tietojärjestelmästä pintavesien tilan tietojärjestelmään ja luotava tietokokonaisuuksien tarvitsemille tietueille omat tallennuskohdat, joihin ELY-keskus tallentaisi pintavesien havaintopaikkoja koskevia tietoja. Yhdessä ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmän kanssa näistä kaikista tiedoista pitäisi saada koottua tietoja vedenkäyttäjille tiedottamista varten ja tietokokonaisuuksia EU:n toimielimille juomavesidirektiivin täytäntöönpanon seuranta varten. Tämä tiedonhallintakokonaisuus on monimutkainen ja sen toteuttamisesta täytyisi olla selkeäsäädöksissä säädetty toimintatapa tiedon oikeellisuuden ja tietoturvan varmistamiseksi.

LAUSUNTO LUONNOKSESTA VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI TALOUSVEDEN TUOTANTOKETJUN RISKIENHALLINNASTA

On hyvä, että Valtioneuvoston asetukseen talousveden tuotantoketjun riskienhallinnasta 2 §:ään sisältyy määritelmä vedenottamon vedenmuodostumisalue –termistä. Alue jää kuitenkin melko abstraktiksi, koska sen määrittämisestä tai tallentamisesta mihinkään tietojärjestelmään ei ole säädetty missään.

Luonnoksen terveydensuojeluasetuksen muuttamisesta 10 c §:ssä todetaan; ”Tietokokonaisuuksiin ei saa sisällyttää salassa pidettäviä tietoja.” Syke on määritellyt TL IV tasoiksi vedenottamoiden paikkatiedot. Sykeä mietityttää, miten THL:lle tuotettavassa tietokokonaisuudessa näitä paikkatietoja käsitellään ja edelleen EU:n raportointiin toimitetaan, ja onko tämä riittävä sääntely TL IV tietojen osalta.

LAUSUNTO LUONNOKSESTA SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN ASETUKSEKSI TALOUSVEDEN LAATUVAATIMUKSISTA JA VALVONTATUTKIMUKSISTA ANNETUN SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN ASETUKSEN MUUTTAMISESTA

STM:n asetusluonnos koskettaa pääasiallisesti vedenottajan ohella terveydensuojeluviranomaisia, mutta Sykelle on säännelty terveydensuojelulain (763/1994) nojalla annetussa asetusluonnoksessa tiedottamiseen liittyvä, **verkkopalvelun teknisen toteuttamisen tehtävä** 22 § Tiedottaminen tietoverkossa.

Vedenjakelualueiden aluomainen rajaus vektorimuotoisena paikkatietona on edellytyksenä sille, että vesi.fi-verkkopalvelusta voidaan hakea vedenjakelualuekohtaista tietoa. Vedenjakelualueen rajauksen voidaan kuitenkin katsoa olevan julkisuuslain 24 §:n 7, 8 ja 10 kohdan mukaisesti salassa pidettäväksi tiedoksi, jota ei tule esittää julkisesti verkkopalveluissa, eikä siihen tulisi soveltaa INSPIRE-direktiivin mukaisia velvoitteita. Tieto olisi kuitenkin välttämätön vedenjakelualuekohtaisen tiedon esittämiseksi, ja viranomaisille se olisi hyödyllistä taustatietoa mm. valvontaa varten. Tietojärjestelmien rajapintaratkaisuin Vati-tietojärjestelmässä olevat viimeisimmät talousveden laadun viranomaisvalvonnan tutkimustulokset yhdistettäisiin paikkatietoon, Vati-tietojärjestelmässä olevat vedenjakelualueita koskevat tiedot yhdistettäisiin vesihuollon tietojärjestelmässä VEETI-tietojärjestelmässä oleviin toiminnanharjoittajan tietoihin, ja vesi.fi-verkkopalvelussa tiedot yhdistettäisiin toiminnanharjoittaja- ja vedenjakelualuekohtaisesti palvelemaan vedenkäyttäjiä.

Lausunnon ovat laatineet ryhmäpäällikkö Jyrki Laitinen, johtava hydrogeologi Ritva Britschgi ja erikoissuunnittelija Samuli Lehto.

Helsinki, 18.11.2022

Leif Schulman

pääjohtaja

Jyrki Laitinen

ryhmäpäällikkö

